

ДОБРОВОЛЕН КОДЕКС

ЗА ЕТИЧНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА
ИЗКУСТВЕН ИНТЕЛЕКТ В
ДЪРЖАВНАТА
АДМИНИСТРАЦИЯ

София,
юни 2026 г.

I. ВЪВЕДЕНИЕ / ПРЕАМБЮЛ

Като държавна институция нашата цел е да предоставяме възможно най-добрите услуги на гражданите, бизнеса и институциите. Признаваме стратегическата роля на изкуствения интелект (ИИ) за модернизирането на държавното управление и за повишаване на качеството, достъпността и ефективността на предоставяните услуги.

С приемането на настоящия Кодекс потвърждаваме ангажимента си да използваме ИИ целесъобразно и отговорно, когато тази технология може да допринесе положително за подобряване на услугите и дейностите. Това ще се осъществява при спазване на обща рамка от принципи, стандарти и правила, които ръководят разработването, внедряването и използването на системи с ИИ в държавната администрация.

Прилагаме настоящия Кодекс към всички системи с ИИ, които използваме или възлагаме за използване, включително:

- системи, подпомагащи или автоматизиращи административни решения;
- системи за анализ и обработка на данни;
- генеративни модели;
- системи за взаимодействие с граждани и организации.

Разглеждаме ИИ като цялостна екосистема, която обхваща технологии, данни, човешка експертиза, инфраструктура и организационни процеси, и поемаме отговорност за нейното интегрирано, съгласувано и устойчиво управление.

Осъзнаваме, че развитието и използването на ИИ се осъществяват в динамична международна среда, в която се утвърждават етични и правни стандарти на глобално, регионално и национално равнище¹.

В този контекст поемаме ангажимент да следваме и прилагаме етични принципи при използването на ИИ в държавната администрация, в съответствие с международните и европейските изисквания. Приемането на настоящия Кодекс изразява нашето виждане за отговорно, прозрачно и законосъобразно използване на ИИ и допълва, но не заменя приложимите правни изисквания.

¹ [Списък на национални, европейски и международни нормативни документи и добри практики е приложен към настоящия Кодекс](#)

II. Понятия и обхват

За целите на настоящия Кодекс:

„Генеративен ИИ“ означава инструмент или система, която може да създава текст, изображения, обобщения, преводи, анализи, код или друго съдържание въз основа на зададени от потребителя инструкции.

„Административно решение“ е акт или действие на администрацията, което поражда правни последици или засяга права и законни интереси на лица, когато използването на ИИ има съществена роля при неговата подготовка, оценка, препоръка или вземане.

„Човешки надзор“ означава възможност компетентен служител да разбере, провери, потвърди, коригира или отхвърли резултат, препоръка или съдържание, генерирани чрез ИИ.

Кодексът се прилага както към официално внедрени ИИ системи, така и към използването на генеративни ИИ инструменти в служебен контекст, доколкото това е относимо към дейността на институцията.

III. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ

1. Обществен интерес и основни права

Използването на ИИ следва да служи на обществения интерес, да подкрепя демократичните ценности и да зачита основните права, човешкото достойнство, равнопоставеността и върховенството на правото.

Не допускаме използване на ИИ за цели, които противоречат на приложимото право, основните права или демократичните принципи.

2. Законосъобразност и пропорционалност

Използваме ИИ в съответствие с приложимото европейско и национално законодателство, включително правилата за защита на личните данни, киберсигурност, достъп до информация и защита на служебната информация.

Стремим се използването на ИИ да бъде пропорционално на конкретната цел, очакваната полза, нивото на риск и въздействието върху гражданите и организациите.

3. Прозрачност

Обозначаваме и предоставяме ясна и разбираема информация кога системи с изкуствен интелект се използват в административен процес или при взаимодействие с граждани и

организации. Информираме по ясен и недвусмислен начин, когато има взаимодействие със система с ИИ или когато ИИ подпомага решение, което засяга потребителите.

Когато ИИ се използва при взаимодействие с граждани и организации или подпомага процес, който може да ги засегне, се стремим да предоставяме ясна и разбираема информация за ролята на технологията.

4. Човешка отговорност и отчетност

ИИ може да подпомага работата на администрацията, но отговорността за действията, документите, услугите и решенията остава на институцията и нейните компетентни служители.

Не прехвърляме отговорността за използването на ИИ изцяло върху доставчици, външни изпълнители или самата технология.

5. Човешки надзор

Резултатите, генерирани чрез ИИ, подлежат на човешка проверка, когато се използват в официални документи, становища, анализи, кореспонденция или решения.

Когато ИИ подпомага процес, който може да засегне права, законни интереси или задължения на лица, се осигурява възможност за човешки преглед, корекция и обжалване по установения ред.

Гарантираме, че ИИ подпомага, но не замества човешката преценка при вземането на решения от наша страна.

6. Недопускане на дискриминация

Стремим се използваните ИИ системи да не водят до пряка или непряка дискриминация и да не поставят лица или групи в неблагоприятно положение въз основа на защитени признаци.

Предприемаме мерки за установяване и ограничаване на алгоритмични пристрастия, неточности или несправедливи резултати.

7. Защита на данните, сигурност и проверимост

При използване на ИИ полагаме надлежни усилия данните, върху които се основават анализите, препоръките или резултатите, да бъдат подходящи за конкретната цел, законосъобразно обработвани и проверими, когато това е приложимо.

Спазваме изискванията за законосъобразна обработка на личните данни и прилагаме подходящи мерки за информационна сигурност, киберсигурност и защита от неправомерен достъп или злоупотреби.

Не въвеждаме лични данни, класифицирана информация, служебна тайна или друга защитена информация в публично достъпни генеративни ИИ инструменти, освен ако има правно основание и са осигурени подходящи технически, организационни и договорни гаранции.

8. Преценка на риска и въздействието

Преди внедряване на ИИ система или използване на ИИ инструмент в чувствителен административен контекст се стремим да направим разумна предварителна преценка на целта, необходимостта, очакваната полза и възможните рискове.

Когато е приложимо, тази преценка обхваща въздействието върху правата и свободите на лицата, качеството на административното обслужване, общественото доверие, организационните процеси и етичните последици.

При установяване на по-висок риск насърчаваме прилагането на допълнителни мерки за човешки надзор, проверка на резултатите, сигурност, прозрачност и периодичен преглед на използването на съответната ИИ система.

Когато приложимото законодателство изисква извършване на оценка на въздействието върху основните права или друг вид формална оценка на риска и въздействието, институцията прилага съответните правни изисквания. Когато такава формална оценка не се изисква, но използването на ИИ може да има съществено отражение върху граждани, организации, служители или административни процеси, институцията може доброволно да извърши кратка вътрешна преценка на възможните рискове и мерките за тяхното ограничаване.

9. Демократична отчетност и общественото доверие

Използването на ИИ в държавната администрация следва да укрепва, а не да отслабва демократичната отчетност, гражданското участие и общественото доверие.

Когато ИИ се използва при обществени консултации, анализ на становища, административно обслужване, комуникация с граждани или подготовка на политики, институцията се стреми да осигурява яснота относно ролята на технологията, човешкия контрол и начина, по който се вземат крайните решения.

ИИ не се използва за манипулиране на общественото мнение, ограничаване на гражданското участие или прикриване на институционалната отговорност.

10. Устойчивост

Насърчаваме разумното използване на ИИ с оглед на неговите организационни, социални и екологични ефекти.

Когато е приложимо, отчитаме енергийната ефективност, устойчивостта и дългосрочната поддръжка на използваните ИИ решения.

11. Компетентност и институционална култура

Насърчаваме развитието на знания, умения и критично мислене сред служителите за отговорно използване на ИИ.

Подкрепяме обмена на добри практики, обученията и междуинституционалното сътрудничество като част от изграждането на култура на етично и ефективно използване на ИИ.

IV. ДОБРОВОЛНО ПРИЛАГАНЕ

С присъединяването си към настоящия Кодекс институцията заявява готовност постепенно и съобразно своя капацитет да прилага принципите за етично използване на ИИ в своята дейност. За целите на практическото прилагане институцията може да предприеме следните действия:

- да разработи политика за внедряване на ИИ, включително за развитието на институционалния капацитет на организацията.
- да изготви кратки вътрешни правила/указания за допустима и недопустима употреба на ИИ от служителите;
- да поддържа вътрешен опис на използваните или възложени за използване ИИ системи и генеративни ИИ инструменти, когато това е приложимо;
- при възлагане на ИИ решения на външни изпълнители да включва, когато е приложимо, изисквания за прозрачност, сигурност, защита на данните, човешки надзор и съответствие с приложимото право;
- да насърчава обучения и обмен на опит за отговорно използване на ИИ;
- периодично да преглежда начина, по който се използва ИИ, с оглед на нови технологии, нормативни промени, практически опит и възникнали рискове;
- да определи лице или звено за координация на въпросите, свързани с използването на ИИ.

Тези действия имат препоръчителен характер и се прилагат според функциите, ресурсите, нивото на риск и степента на използване на ИИ във всяка институция.

V. ПРИСЪЕДИНЯВАНЕ, ПУБЛИЧНОСТ И АКТУАЛИЗАЦИЯ

Като отчитаме стратегическата роля на изкуствения интелект (ИИ) за модернизирането на държавното управление и за укрепване на демокрацията, като потвърждаваме ангажимента си да защитаваме основните права, демократичните ценности и върховенството на правото; като спазваме приложимото европейско и национално законодателство и като вземаме предвид международни принципи и стандарти, приемаме настоящия Кодекс.

С подписването на настоящия Кодекс институцията заявява доброволното си присъединяване към обща рамка за етично, отговорно и законосъобразно използване на ИИ в държавната администрация.

Институцията се съгласява да бъде включена в публично оповестен списък на институциите, присъединили се към Доброволния кодекс за етично използване на изкуствен интелект в държавната администрация, публикуван на интернет страницата на Института по публична администрация.

Институтът по публична администрация поддържа Кодекса актуален, като отчита развитието на европейската и националната нормативна рамка, добрите практики и технологичните промени.

Настоящият Кодекс не отменя, не изменя и не замества приложимите правни изисквания. При противоречие между Кодекса и действаща правна норма се прилага действащото право.

(пълно наименование на институцията)

(име, фамилия, длъжност и подпис на представляващия институцията)

Дата:

➤ **Приложими документи, върху които стъпва Кодексът:**

Приложими документи, на които се основава Кодексът

1. Регламент (ЕС) 2024/1689 на Европейския парламент и на Съвета от 13 юни 2024 година за установяване на хармонизирани правила относно изкуствения интелект и за изменение на регламенти (ЕО) № 300/2008, (ЕС) № 167/2013, (ЕС) № 168/2013, (ЕС) 2018/858, (ЕС) 2018/1139 и (ЕС) 2019/2144 и директиви 2014/90/ЕС, (ЕС) 2016/797 и (ЕС) 2020/1828 (Акт за изкуствения интелект), включително чл. 27 относно оценката на въздействието върху основните права при използване на високорискови системи с ИИ, достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:32024R1689>
2. Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27 април 2016 година относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните), достъпен на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/bg/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>
3. Концепция за развитие на изкуствения интелект в България до 2030 г.
4. OECD Principles on Artificial Intelligence, достъпни на: <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/oecd-legal-0449>
5. UNESCO Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence, достъпна на: <https://www.unesco.org/en/artificial-intelligence/recommendation-ethics>

➤ **Списък на институциите подписали Кодекса**

Пълният списък на институциите, подписали Доброволния кодекс за етично използване на изкуствен интелект в държавната администрация, се публикува на интернет страницата на Института по публична администрация: www.ipa.government.bg.

За въпроси относно Кодекса можете да се свържете с нас на: digital@ipa.government.bg.

Институтът по публична администрация поддържа Кодекса актуален, като отчита настъпили промени в европейската и националната нормативна среда, развитието на добрите практики и технологичните промени.